

KANGWASKÁ SMLOUVA¹

Veronika Křištofová²

Korejsko-japonské vztahy trvající přes 1 500 let byly poznamenány několika významnými událostmi,³ jež určovaly vzájemné nahlížení jednoho národa na druhý a usměrňovaly pokračující interakci obou zemí. Blízké sousedství umožňovalo reciproční působení již v době starověku. Korea i Japonsko se rozvíjely pod silným vlivem sousední Číny, od níž obě země převzaly písmo, konfuciánskou filosofii, právní systém i čínskou verzi buddhismu. Přes Korejský poloostrov pak do Japonska přicházely vlivy kontinentální Asie.

Jak Japonsko, tak Korea se od konce 18. století potýkaly se snahami západních mocností o otevření dané země s cílem navázání obchodních vztahů. V případě Japonska se o to jako první pokusili Rusové, a to v oblasti Kurilských ostrovů, Sachalinu a nejsevernějšího japonského ostrova Hokkaidó. Roku 1797 Rusové zabrali Etorofu, největší ostrov z Kurilského souostroví, kterého se ovšem o tři roky později zmocnili Japonci a roku 1805 jej prohlásili za své území. Téhož roku byl k japonskému teritoriu připojen i Sachalin.⁴ U japonských břehů se ve větší míře začínaly objevovat lodě ze Spojených států amerických, Velké Británie, Holandska a Francie, což vedlo k několika potyčkám a následnému zprísnění tokugawské politiky izolacionismu.⁵ Vývoj tímto směrem orientované zahraniční politiky se však změnil po příjezdu

¹ Tato studie vznikla jako jeden z výstupů projektu SGS-2016-067 *Velká Británie a Restaurace Meidži* řešeného na Katedře historických věd FF ZČU.

² Autorka článku je doktorandkou Katedry historických věd na Filosofické fakultě Západočeské univerzity v Plzni.

³ CHUNG, Jae-Jeong: *Historical Conflict and Dialogues between Korea and Japan*. In: HYUN, Dae-Song (ed.): *The Historical Perceptions of Korea and Japan*. Paju 2008, s. 229–258.

⁴ Ostrov Sachalin byl v japonských seznamech z roku 1700 uváděn pod jménem Karafuto pod správou rodu Macumai (tento rod spravoval od roku 1604 i Hokkaidó). Roku 1805 byl připojen k japonskému území a následně roku 1858 byla mezi Ruskem a Japonskem uzavřena smlouva o společném vlastnictví ostrova. Roku 1875 Japonci vyměnili Sachalin za Kurilské ostrovy a po roce 1905 Japonci znovu získali jižní polovinu Sachalinu. Nakonec byl ostrov po porážce Japonska ve druhé světové válce přičten Sovětskému svazu. HLÍSKÁ, Vlasta: *Dějiny a kultura japonského lidu*. Praha 1953, s. 254.

⁵ V Japonsku byli jak zastánci izolacionismu – především z knížectví Mito (dnešní prefektura Ibaraki) například Seišisai Aizawa (1782–1863) a Tóko Fudžita (1806–1855), tak i stoupenci myšlenky otevření země – například Čóei Takano (1804–1850) a Šózan Sakuma (1811–1864), který razil heslo „Etika Východu a vědy Západu“, jež se později stalo konceptuálním východiskem modernizace země. REISCHAUER, Edwin Oldfather – CRAIG, Albert Morton: *Dějiny Japonska*. Praha 2008, s. 122.

komodora Matthewa Calbraitha Perryho (1794–1858), který stál v čele flotily čítající tři parní fregaty a pět dalších plavidel, což byla čtvrtina tehdejšího amerického námořnictva (Japonci je nazvali „Černé lodě“).⁶ Perry zakotvil na rozkaz amerického prezidenta Millarda Fillmorea (1800–1874) 8. července 1853 v přístavu Uraga (dnešní součást města Jokosuka) v Tokijském zálivu a požadoval navázání diplomatických a obchodních vztahů. O rok později se Perry vrátil pro odpověď. Šógunát, který si po americké demonstraci síly plně uvědomoval, že Japonsko není připraveno takové mocnosti vzdorovat, přistoupil 31. března 1854 na uzavření smlouvy v Kanagawě (dnešní Jokohama), která otevřela Spojeným státům americkým dva přístavy – Hakodate na Hokkaidu a Šimodu na poloostrově Izu, kde byl také zřízen americký konzulát.⁷ V následujících letech byly podobné nerovnoprávné smlouvy podepsány i s Velkou Británií (1854), Ruskem (1855) a Nizozemím (1856). Tyto smlouvy se ovšem netýkaly obchodních záležitostí.

První obchodní dohoda byla uzavřena až 29. července 1858 se Spojenými státy americkými (v platnost vstoupila v létě 1859) díky iniciativě amerického konzula Townsenda Harrise (1804–1878), na jejímž základě byly otevřeny další přístavy – Kanagawa, Nagasaki, později i Niitaka a Hjógo (dnešní Kóbe). Od roku 1862 mohli cizinci působit v Ósace a od následujícího roku i v Tokiu.⁸ Posléze byly obchodní smlouvy uzavřeny i s Velkou Británií, Ruskem, Nizozemskem, Francií a Pruskem. Jednalo se o nerovnoprávné smlouvy, jež obsahovaly právo exterritoriality pro cizince, a Japonsko jejich podpisem ztratilo celní autonomii. Postup vůči cizincům nebyl v rámci Japonska jednotný. Pouze třetina šógunátu s otevřením se Japonska vůči Západu souhlasila. Následná snaha o vyhnání cizinců a obnovení císařství vedla k takzvané restauraci Meidži (Meidži išin), jež ukončila šógunát a obnovila moc císaře, kterým byl od 13. února 1867 teprve 15letý Mucuhito (1852–1912), posmrtně známý jako císař Meidži. Samotný akt obnovení císařské moci otevřel dveře mnoha reformám a vlivům z vnějšího světa, které vedly ke vzniku kapitalistického, imperialistického a moderního Japonska.

Korea se oproti tomu stále držela linie politiky izolacionalismu. Roku 1864 se k moci dostal tehdy dvanáctiletý král Kodžong (1852–1919, samostatně vládl v letech 1873–1907), místo něhož *de facto* panoval jako princ-regent jeho otec Ji Ha-ung, známý jako Taewŏn'gun (1820–1898, vládl 1864–1873).⁹

⁶ Tamtéž, s. 123.

⁷ Smlouva obsahovala i takzvanou doložku nejvyšších výhod. Tamtéž.

⁸ BEASLEY, William Gerald: *Japanese Imperialism, 1894–1945*. Oxford 1991, s. 24.

⁹ Taewŏn'gun je označení funkce, stejný titul měli za období Čosŏn čtyři muži, přičemž tři z nich zemřeli dříve, než se jejich synové dostali na trůn, posledním byl právě Ji Ha-Ůng,

Taewŏngunovým politickým cílem byla dynastická obnova a posílení moci krále na úkor mocných klanů spřízněných s královským rodem, které ovládaly státní aparát již od roku 1800. Úřednictvo bylo za jeho vlády jmenováno na základě jeho kvalit, ne původu. Ti úředníci, kteří se obohatili na úkor druhých, byli odsuzováni k trestu smrti či posíláni do vyhnanství. Za cílem posílení postavení královského rodu nechal Taewŏngun v letech 1865–1867 opravit symbol vládnoucí dynastie – palác Kjŏngbok zničený imdžinskou válkou na konci 16. století.¹⁰ Taewŏngun byl též zastáncem politiky izolacionismu, jelikož odmítal jakékoliv zásahy zvenčí do vnitřních záležitostí země a zavrhoval přijímání zahraničních vyslanců.¹¹

Regent měl stále na paměti osud Číny, jež byla západními mocnostmi násilně otevřena světu prostřednictvím opiových válek. První opiová válka (1839–1842) byla ukončena první takzvanou nerovnoprávnou smlouvou se západní mocností (Velkou Británií), Nankingskou smlouvou.¹² Druhá opiová válka (1856–1858) byla zakončena podepsáním Tchien-ťinských smluv s Velkou Británií, Francií, Ruskem a Spojenými státy americkými, jež zprostředkovávaly těmto mocnostem v Číně řadu výhod. Následující konflikt v podobě navazující třetí opiové války (1859–1860) byl skončen podepsáním Pekingské smlouvy.¹³ Po roce 1858 pak s Čínou uzavřela řada zemí (Velká Británie, Francie, Rusko, Spojené státy americké, Prusko, Portugalsko, Dánsko, Holandsko, Španělsko, Belgie a Itálie) další nerovné smlouvy. Západní mocnosti za maskou ideologie volného obchodu začaly v Asii prosazovat vlastní obchodní podmínky, které je na asijských trzích zvýhodňovaly.¹⁴

Pro Korejce byla porážka Číny šokující. Považovali ji v mnohém za svůj vzor a za přirozeně nadřazenou zemi. Postup Západu chápali jako hrozbu pro vlastní království. Tato myšlenka vedla v době, kdy anglo-francouzské jednotky okupovaly Peking, to je v roce 1860, k založení hnutí Tonghak mužem jménem Čoe Če-u (1824–1864). Jednalo se o nacionalistické a náboženské hnutí, jehož ideologie spočívala na ochraně národa před nebezpečím ze strany Západu. Bylo založeno na myšlence, že Západ šíří svoji sílu prostřednictvím katolicismu, proto zde mělo jako protiváha působit učení

proto se termín Taewŏngun stahuje k jeho osobě. KIM, Jin Wung: *A History of Korea*. Bloomington 2012, s. 279.

¹⁰ NAHM, Andrew C.: *Introduction to Korean History and Culture*. New Jersey 1993, s. 142.

¹¹ ECKERT, Carter J. – LEE, Ki-Baik – LEW, Young Ick – ROBINSON, Michael – WAGNER, Edward Willett: *Dějiny Koreje*. Praha 2001, s. 144.

¹² LIŠČÁK, Vladimír: *Dějiny Číny, Taiwanu a Tibetu v datech*. Praha 2008, s. 365–377.

¹³ Přesnější informace o obsahu smluv viz BEASLEY, W. G.: c. d., s. 15–18.

¹⁴ DUUS, Peter: *The Abacus and the Sword*. Londýn 1995, s. 8–9.

Tonghak („Východní učení“), jež podporovalo myšlenku nezávislosti, rovnostářské společnosti a protizápadního smýšlení.¹⁵ Podobně v polovině 19. století v Koreji vznikaly „Myšlenky ochrany ortodoxie a odmítnutí heterodoxie“ (Widžong čöksa), jež podporovaly uzavřenou politiku vůči Západu a jeho výrobkům, odmítaly západní vědu a naopak kladly důraz na učení neokonfucianismu.¹⁶

Tento postoj se ovšem setkával s rostoucím odporem ze strany zahraničních obchodníků, jejichž lodě v 19. století připlouvaly ke korejským břehům ve stále větším množství. Již od roku 1832 se u korejského pobřeží u provincie Čchungčchong (jihozápadní část poloostrova) objevila britská obchodní loď Lord Amherst, jež neúspěšně požadovala otevření vzájemného obchodu, podobně jako britská válečná loď Samarang v roce 1845. O rok později zde zakotvily tři francouzské válečné lodě, které předaly Korejcům dopis s protestem vůči potlačování katolicismu v Koreji, a roku 1854 se podél pobřeží provincie Hamgjong (severovýchodní část poloostrova) plavily dvě ruské válečné lodě, jež způsobily i několik násilných střetů. V srpnu 1866 se americká obchodní loď General Sherman vydala po řece Taedong až do Pchjongjangu. Korejský úředník, který odmítal jednat o vzájemném obchodu, byl posádkou zajat, což nakonec vedlo k ozbrojené přestřelce. Výsledkem bylo sedm mrtvých Korejců na pobřeží. Guvernér provincie Čchungčchong Pak Kju-su proto vydal rozkaz ke zničení lodě, která byla následně spálena a všech 23 členů posádky na palubě s ní.¹⁷ V Severní Koreji se tento incident dodnes slaví jako počátek odporu vůči americkému imperialismu.¹⁸

Proticizinecké smýšlení se projevilo také nevráživostí vůči křesťanům. V roce 1866 započal Taewŏngun se svou protikřesťanskou kampaní (známá jako Pjŏngin sako), jejímž výsledkem bylo mezi léty 1866–1872 až 8 000 umučených korejských křesťanů a devět francouzských kněží.¹⁹ Politika izolacionalismu a protikřesťanské represe vedly ke dvěma střetům se západními mocnostmi. Prvním byla francouzská reakce na křesťanský pogrom z roku

¹⁵ SHIN, Yong-Ha: *Modern Korean History and Nationalism*. Soul 2000, s. 21–23.

¹⁶ Tamtéž, s. 25.

¹⁷ KIM, J. W., c. d., s. 281–282.

¹⁸ SETH, Michael J.: *A History of Korea*. Lanham 2011, s. 231.

¹⁹ ECKERT, C. J. – LEE, K. B. – LEW, Y. I. – ROBINSON, M. – WAGNER, E. W.: c. d., s. 144. V té době se v Koreji nacházelo 20 000 křesťanů a dvanáct francouzských kněží. Tamtéž. Francouzští kněží působili v Koreji ilegálně. NAHM, A. C.: c. d., s. 143. Roku 1801 bylo v Koreji zakázáno šíření křesťanství. KEUM, Jang-Tae: *Dasan's Thought on Western Learning and Confucianism*. In: Korean National Commission for UNESCO (dále jen KNCU) (ed.): *Korean History*. New Jersey – Soul 2004, s. 363–381. Počet francouzských kněží v Koreji se ovšem rozchází, někteří autoři jejich celkový počet udávají na pouhých devět, viz SETH, M. J.: c. d., s. 231.

1866. Jeden z přeživších francouzských kněží, otec Felix-Claire Ridel, prchl v průběhu korejských represí do Číny, kde požádal o odvetné opatření velitele Francouzské asijské flotily admirála Pierra Gustava Rozea. Ten se v říjnu 1866 vydal se sedmi válečnými loděmi a s 1 000 muži na palubách ke korejským břehům a obsadil zde správní centrum ostrova Kanghwa. Francouzi zabavili místní zbraně, zlato a stříbro v hodnotě 200 000 tehdejších franků a 300 významných historických knih, které můžeme dodnes spatřit v pařížském národním muzeu Louvre. Jeho následný pokus proniknout na korejskou pevninu a vyrazit do Soulu se ovšem nepovedl a byl tak nucen se v listopadu stáhnout zpět do Číny. Tento útok je v Koreji znám jako Pjŏngin jangjo („Západní nepokoje z roku 1866“). Druhý střet byl reakcí na potopení americké obchodní lodi General Sherman, po němž roku 1871 došlo k americkému vpádu. Americké flotile pěti válečných lodí s 1 500 muži na palubách, jíž velel kontradmirál John Rodgers, se ovšem kvůli nepřátelské palbě nepodařilo ani vplout do Kanghwaské úžiny a byla tak nucena se stáhnout. Korejci ztratili 240 obránců. Tento druhý útok západní mocnosti je v Koreji znám jako Sin-mi jangjo („Západní nepokoje z roku 1871“).

Na jaře 1868 dobrodruh Ernst Jakob Oppert (pruského původu, v době návštěv Koreje měl ovšem již americké občanství), který se po dva roky snažil neúspěšně navázat obchodní styky s Koreou, přišel s poněkud radikálním nápadem, jak přinutit Koreu navázat vztahy se Západem. Rozhodl se otevřít hrobku Taewŏngunova otce, prince Namjŏna, na pobřeží provincie Čchungčchong, a požadovat započetí vzájemných obchodních styků výměnou za navrácení odcizených ostatků. Oppert byl ovšem od hrobky zahnán dříve, než ji stačil výrazněji porušit. Tento příklad naprosté neúčty jen posílil protizápadní smýšlení korejské vlády. Taewŏngun nechal na paměť vítězných bojových střetnutí se západními mocnostmi po celé zemi vztyčit kamenné památníky, čímž byla oficiálně potvrzena politika izolacionalismu.²⁰ Tento postoj byl ovšem s ohledem na to, že Čína a Japonsko se ve čtyřicátých a padesátých letech 19. století již Západu otevřely, poněkud krátkozraký.²¹ Na to poukazovala i korejská skupina pokrokových myslitelů hnutí Sirhak („Hnutí za praktické vědy“), jež v Koreji existovala již od 17. století. Navázání vztahů se západními mocnostmi podle nich mělo vést k posílení Koreje, a proto požadovali otevření se země světu.²²

²⁰ NAHM, A. C.: c. d., s. 145.

²¹ EXKERT, C. J. – LEE, K. B. – LEW, Y. I. – ROBINSON, M. – WAGNER, E. W.: c. d., s. 145.

²² Tamtéž, s. 147. Patřili sem například Pak Če-ga, Čchŏ Han-gi, Pak Kju-su a O Kjong-sok. Tamtéž. Tito lidé prosazovali poznávání západních věd a užívání jejich poznatků v praxi. Šin Jong-ha je ve svém díle *Modern Korean History and Nationalism* označuje za počáteční prů-

Ve skutečnosti západní mocnosti neoplývaly přílišným zájmem o otevření Koreje. Francie konsolidovala svou vládu v Annamu (oblast dnešního Vietnamu). Spojené státy americké se po občanské válce zaměřily na obsazování západních území. Velká Británie potlačovala povstání v Indii a Rusko kolonizovalo Přímoří.²³ Největší zájem o otevření Koreje světu tak pocházel z Japonska.

Cílem Japonska se stalo vyrovnání se Západu jak v otázkách ekonomických, tak politických. Mimořádná kulturní homogenita národa, vysoká míra gramotnosti a vzdělanosti v rámci kasty samurajů a ochota inspirovat se cizí kulturou umožnily Japonsku rychlý rozvoj. Tato vidina na druhou stranu v Japoncích vytvořila pocit nadřazenosti ostatním asijským státům, což se projevilo i ve vztazích s Koreou. Japonsko se samo povýšilo na úroveň Číny a jednostranně změnilo dosavadní protokol diplomatických jednání s Koreou. Změněn byl název delegace, její členové i pečť, která byla pro tyto účely darována samotnou Koreou rodu Só. Pro označení japonského císaře se začal nově užívat titul *hwangje* („císař“).²⁴

Titul císař byl do té doby užíván pouze ve spojitosti s čínským panovníkem, se kterým byla Korea v tradičním vazalském vztahu. Myšlenka centralizovaného světa kolem Číny pocházela z Konfuciových *Letopisů jar a podzimů*, jež později přepracoval Ču Si. Vycházela z předpokladu, že Čína byla nejen centrem Země, ale i vesmíru jako takového, a proto jí byly ostatní státy přirozeně podřízeny a platily jí tribut.²⁵ Tento sinocentrický systém byl znám jako *hwa-ji* (doslova „civilizovaný-barbarský“) a charakterizoval vzájemné vztahy v rámci celé Asie. Na základě této myšlenky byla Korea barbarským státem (i když podle korejských konfuciánských učenců Korea převzala čínskou tradici po pádu dynastie Ming a prezentovala se tak jako „malá Čína“) a korejský král (*wang*) tak byl podřízen čínskému císaři. Tím se vztah krále k císaři v podstatě vyznačoval vazalským poměrem.²⁶ Proto Korea odmítala uznat japonský císařský titul, jenž by v tomto ohledu „podřídil“ korejského krále japonskému panovníkovi. Samotní Japonci do roku 1868 užívali v oficiálních listinách titul *daegun* („velký kníže“) pro označení

kopníky korejského nacionalismu, jelikož na základě vědeckých poznatků odmítali jakoukoliv teorii o centralizaci kolem Číny. SHIN, Y. H.: c. d., s. 6–7.

²³ EXKERT, C. J. – LEE, K. B. – LEW, Y. I. – ROBINSON, M. – WAGNER, E. W.: c. d., s. 146.

²⁴ Yi, Tae-Jin: *Was Korea Really a „Hermit Nation“?*. In: KNCU (ed.), s. 385–412.

²⁵ SHIN, Y. H.: c. d., s. 5.

²⁶ Japonsko bylo stejně jako Korea počítáno do čínských vazalských vztahů, ačkoliv již od roku 1549 nevysílalo do Číny tributární mise a též odmítalo titulaturu „krále“ (*wang*), jež poukázala na podřízený vztah k čínskému císaři. Korea a Japonsko tak v sinocentrickém systému měly stejný statut. BEASLEY, W. G., c. d., s. 42; JANOŠ, Jiří: *Japonsko a Korea*. Praha 2007, s. 16.

šóguna, který císaře pouze zastupoval. Korejský král byl tak šógunovi v diplomatických otázkách nadřazen.

Korejský úředník An Dong-jun informoval japonskou protistranu o tom, že Korea nepřijme žádnou další japonskou výpravu, jež nebude dodržovat tradiční diplomatické postupy, čímž jednání uvázla na mrtvém bodě. Samotní Japonci později uznali, že počáteční chyba ve snaze o navázání oboustranných vztahů byla způsobena japonským vyslancem Sadou Jojedžirem z Jamaguči, který byl krátce po restauraci Meidži vyslán do Koreje. Zde po korejské protistraně požadoval obnovení placení tributu. Korejci na to reagovali těmito slovy: „před několika lety, v sousedství Kiriu, jsme vedli námořní bitvy s Američany a Francouzi a naši lidé, nehledě na vlastní životy, chránili svou zemi. Všichni bojovali i přes veškeré utrpení, zatímco Vy jste neposlali ani vyslance. Je toto přístup přátelského souseda? V dávných dobách, kdy naše země trpěla, k nám Váš šógun, Taiko Hidejoši, vyslal své velké vojsko a obsadil téměř celou zemi. V té době jsme samozřejmě navenek přistoupili k vnějším znakům poddanosti, ale naše srdce byla hořce proti, a naše jednání vycházelo pouze z toho, že jsme neměli sílu vzdorovat. Od té doby vůči Vám pociťujeme vztek a rozhodli jsme se pomstít ve chvíli, kdy budeme mít moc a příležitost. Radíme Vám, abyste se vrátili co nejdříve. Pokud se rozhodnete do našich vod vyslat flotilu, učínte tak; pokud se nevrátíte, započneme válku, a započneme prošetřování věcí minulých.“²⁷ Diplomacická patová situace tak vznikla v důsledku japonského bezohledného a jednostranného jednání a korejského negativního přístupu k jakýmkoliv změnám. Jednalo se o neochotu na obou stranách. Japonci užívali kulturní relativismus poukazující na to, že Korejci musí přijmout pojmenování japonského císaře takové, jaké si ho Japonci sami zvolí, zatímco Korejci lpěli na univerzálním systému mezinárodních vztahů točících se kolem čínského centra.²⁸ Vzájemná nevráživost byla navíc podpořena dřívějšími křivdami, na něž Korea nemínila zapomenout.

Neúspěšné snahy o navázání diplomatických vztahů s Koreou se staly nástrojem v rukách těch, kteří podporovali expanzivní zahraniční politiku. V letech 1869–1871 byl japonským ministrem zahraničí Sawa Nobujoši (1835–1871), nacionalista podporující myšlenku aktivní zahraniční politiky vůči japonským sousedům. Společně s dalšími přívrženci jako byl Morijama Šigeru či Kido Takajoši (1833–1877) navrhl politiku „podmanění si Kore-

²⁷ The National Archives (dále jen TNA) Londýn, Foreign Office (dále jen FO) 46/194, Sir Harry Parkes, 15. října 1875.

²⁸ Duus, P.: *c. d.*, s. 31.

je“ (Seikanron) pomocí namířených zbraní po vzoru západní diplomacie.²⁹ Ačkoliv představy tohoto „podmanění“ nebyly jednotné, byl mimo korejské odmítnutí navázat diplomatické vztahy s Japonskem (což bylo považováno za urážku), hlavním racionálním důvodem strach z obsazení Korejského poloostrova jinou mocností. Vzhledem k předchozím pokusům Francie, Ruska i Spojených států amerických o otevření Koreje se tyto obavy jevily reálnými. Korea měla pro Japonsko strategicky významnou pozici. Ostatně německý poradce v Japonsku major Jacob Meckel (působil zde od roku 1885) označil Koreu jako „díku namířenou na srdce Japonska“ poukazujíc tak na její geografickou blízkost.³⁰ Na jaře 1870 japonský úředník Sado Hakubo navrhl plán na dobytí Koreje, který byl podle něho nutný v případě, že se korejský dvůr neomluví za své předchozí „drzé“ chování.

Podle tohoto návrhu mělo deset japonských praporů zaútočit přes ostrov Kanhwa směrem na Soul, zatímco by podpůrné síly obsadily jižní provincie a následně se vydaly na sever.³¹ Předpokládal, že i v případě čínské intervence by bylo dosaženo úspěchu do 50 dnů. Přílišné podpory se mu nedostalo, dokázal ovšem shrnout veškeré důvody vedoucí k zabrání Koreje. Kromě již výše zmíněného též zdůraznil nutnost dobytí Korejského poloostrova jako zdroje surovin a způsobu odvedení pozornosti pro uklidnění domácích nepokojů, jež byly následkem zrušení dosavadních feudálních struktur společnosti a rozpuštění samurajské kasty.

Na japonském ministerstvu zahraničí se v té době projednávaly tři možnosti možného postupu vůči Koreji – za prvé mohly být zrušeny veškeré styky Japonska s Koreou, z Korejského poloostrova by byli staženi všichni japonští usedlíci a došlo by k budování sil, jež by v budoucnu tento konflikt vyřešily. Tato alternativa skýtala nebezpečí v tom, že kdyby se Japonci z poloostrova stáhli a snažili se nejdříve zbavit, mohl by mezitím být Korejský poloostrov zabrán například Ruskem. Druhou možností bylo vyjednávání pomocí válečných lodí, přičemž v čele takovéto mise měl být Kido Takajoši. Třetí alternativou bylo předběžné jednání s Čínou, jež mělo zajistit smlouvu o japonské nadřazenosti v Koreji. Tato možnost byla ovšem příliš optimistická a nákladná, proto se do popředí dostávalo druhé východisko.³²

V srpnu 1871 v souvislosti se zrušením tradičních knížectví ztratil rod Sô své dosavadní výsadní postavení prostředníka v jednáních s Koreou a jeho dosavadní funkce byly přeneseny na ministerstvo zahraničí, kde se novým

²⁹ Tamtéž, s. 32–33.

³⁰ Tamtéž, s. 49.

³¹ Tamtéž, s. 35.

³² Tamtéž, s. 36.

ministrem podporujícím aktivní politiku vůči jihovýchodní Asii stal Soedžima Taneomi (1828–1905). V září 1872 byl úředník ministerstva zahraničí Hanabusa Jošimoto pověřen přenesením dosavadních funkcí rodu Sô na ministerstvo zahraničí a přetvořením původního *waegwanu* na japonské vyslanectví.³³ V dubnu 1873 byl do Pusanu vyslán Hirocu Hirošima, který zde převzal nový úřad „komisaře *waegwanu*“, čímž bylo tradiční podřízené postavení rodu Sô přetvořeno na rovnocenné, „civilizované“ instituce, které měly zaručit normalizaci vztahů mezi Koreou a Japonskem. Toto jednostranné porušení dosavadního precedentu vedlo k nové vlně námitek z korejské strany, přičemž Korea odmítala na svém území tolerovat Japonce, kteří se chovali podle západních zvyků a narušovali tak místní tradice a zákony.

Na konci roku 1871 z Japonska odcestovalo pod vedením zkušeného státníka Iwakury Tomomiho (1825–1883) poselstvo čítající 48 oficiálních členů, jehož cílem bylo v následujících dvou letech shromáždit maximum zprostředkovaných poznatků o Západě a pokusit se západní mocnosti přimět k revizím nerovnoprávných smluv uzavřených s Japonskem.³⁴ V prosinci v předvečer odjezdu této takzvané Iwakurovy mise byl podepsán příslib, že se neúplná vláda vyhne drastickým opatřením a rozhodnutím.³⁵ Přesto byl tento slib porušen, především akreditováním Saigóa Takamoriho (1828–1877) v polovině srpna 1873 vyslancem do Koreje. Saigó již několik měsíců navrhoval jako jednoho z emisarů svou vlastní osobu a poukazoval na to, že pokud na korejském území dojde ke konfliktu, bude to příčinou války. Někdy je jeho postoj vysvětlován jako snaha o obětování se ve prospěch vyvolání konfliktu s Koreou, jindy jako důkaz upřímnosti a pokus o vyřešení politických záležitostí bez užití síly.³⁶

Již v červnu projednávala vláda otázku vyslání emisarů do Koreje, kdy Saigó a Soedžima počítali s následnou vojenskou expedicí o síle 50 000 mužů, jež měla Koreu dobýt do 100 dnů.³⁷ Podle zastánců expedice do Koreje bylo korejské počínání horší, než to tchajwanské, kde došlo v prosinci 1871 k pobití trosečníků z Rjúkjú. Ókuma Šigenobu to vysvětloval následovně: „my,

³³ *Waegwan* byla budova prezentující japonské zahraniční zájmy v Koreji, konkrétně se nalézala v přístavu Pusan.

³⁴ REISCHAUER, E. O. – CRAIG, A. M.: c. d., s. 144. Mapa této cesty viz JANSEN, Marius Berthus: *The Making of Modern Japan*. Londýn 2000, s. 357.

³⁵ V letech 1871–1873 došlo k vydávání významných zákonů, jako bylo zavedení povinné školní docházky, branné povinnosti a revize pozemkové daně, ovšem tyto změny byly projednány a odsouhlaseny již před odjezdem Iwakurovy mise. MAYO, Marlene J.: *The Korean Crisis of 1873 and Early Meiji Foreign Policy*. *The Journal of Asian Studies*, 31, 1972, č. 4, 793–819.

³⁶ DUUS, P.: c. d., s. 40.

³⁷ Tamtéž, s. 798; TNA Londýn, FO 46/168, Sir Harry Parkes, 3. listopadu 1873.

jako národ, jsme více rozlíčení Koreou než Tchaj-wanem. Proč? Pokud jde o Tchaj-wan, místní domorodci jsou necivilizované kmeny a jejich zabítí ztroskotaných spojenců a jejich následné oloupení je aktem hodným barbarů, což nás alespoň utěšuje; ale Korea byla naším vazalem po dva tisíce let. Bohužel předchozí režim zanedbal její správu; nyní na nás opovržlivě shlíží jako na podřadnou zemi.“³⁸

V říjnu 1873 vygradovala otázka o trestné výpravě do Koreje rozepří mezi dvěma frakcemi – Iwakura Tomomi, Kido Takajoši, Ókubo Tošimiči a Itó Hirobumi (podporovali je i Ókuma Šigenobu, Inoue Kaoru, Jamagata Aritomo a Kuroda Kijotaka, kteří se Iwakurovy mise neúčastnili) proti zastáncům vojenské mise do Koreje, jimiž byli Saigó Takamori, Itagaki Taisuke, Soedži-ma Taneomi, Etó Šimpei a Gotó Šódžiró.³⁹ Jak ministr námořnictva Kacu Kaišú (1823–1899), tak ministr armády Jamagatama Aritomo (1838–1922) podpořili Iwakurův odmítavý postoj k válečné expedici do Koreje svým oznámením o nepřipravenosti námořnictva a armády pro takovou operaci. Japonsko v této chvíli podle odpůrců návrhu nebylo připraveno na tak velký konflikt, jelikož se nacházelo teprve v půli svého reformního úsilí. Iwakura navíc poukazoval na závažnější problémy, se kterými se Japonsko muselo potýkat. Konkrétně se jednalo o narůstající konflikty mezi Japonci a Rusy na Sachalinu a doposud nevyřešenou otázku Tchaj-wanu. Ministr financí v říjnu 1873 sepsal důvody odmítající vojenskou misi do Koreje, kde kromě již výše zmíněné nepřipravenosti japonské vlády a Japonska jako takového na takto rozsáhlý konflikt, jmenoval i strach z přílišných finančních výdajů. Právě ty by mohly ohrozit životní úroveň obyvatelstva, dosavadní stimulaci průmyslového odvětví, vést k nárůstu zahraničního obchodního deficitu a zadluženosti vůči Velké Británii, která by toho mohla využít pro zásahy do vnitřních záležitostí země. Mimo jiné se též obával zhoršení diplomatických vztahů s Ruskem a poukazoval na přednostní postavení revize nerovných smluv se západními mocnostmi.⁴⁰ Nešlo tak o opozici vůči návrhu samotnému, jelikož Iwakura též podporoval myšlenku expanze, ale podle odpůrců se nejednalo o správné načasování takto rozsáhlé vojenské operace.⁴¹ Většina zastánců vojenské mise do Koreje v důsledku svého neúspěchu následně opustila vládu.

Otázka Tchaj-wanu se pro japonskou vládu stala přednější. V prosinci 1871 bylo 69 rybářů z ostrova Mijakodžima ze souostroví Rjúkjú zahnáno

³⁸ DUUS, P.: *c. d.*, s. 39.

³⁹ MAYO, M. J.: *c. d.*, s. 793.

⁴⁰ CONROY, Hilary: *The Japanese Seizure of Korea – 1868–1910*. Philadelphia 1960, s. 47–49.

⁴¹ Tamtéž.

rozbouřeným mořem k pobřeží jižního Tchaj-wanu.⁴² V následujícím konfliktu s domorodci bylo 54 z nich zabito, zatímco zbývajícím přeživším se podařilo uprchnout a vrátit se domů. K této události došlo ve vesnici Botan (neboli Mu-tan-še), proto je známa jako „incident z Botanu“ a posloužila japonské vládě jako záminka k uznání územního práva na souostroví Rjúkjú a zároveň k rozšíření nadvlády na ostrov Tchaj-wan. Na ostrov byl tajně vyslán člen japonského ministerstva armády major Kabajama Sukenori (1837–1922), který měl tento incident prošetřit. Součástí přípravy vojenské expedice na Tchaj-wan bylo najmutí bývalého amerického konzula v Amoji Charlese Williama LeGendreho (1830–1899) obeznámeného s tchajwanskými záležitostmi jako poradce na japonském ministerstvu zahraničních věcí.

Dne 16. října 1872 Japonsko jednostranně přeneslo svou suverenitu nad souostroví Rjúkjú, které inkorporovalo do císařství jako takzvanou vnější oblast (*gaihan*) a 30. října japonské ministerstvo zahraničí převzalo zahraniční politiku souostroví. V prosinci 1872 byla do Pekingu v otázce Tchaj-wanu vyslána mise vedená diplomatem Soedžimou Taneomim. Hlavní jednání se týkala čínsko-japonské obchodní smlouvy, přičemž japonský vyjednaváč mimoděk prohlásil, že „Japonsko má zájem na vyšetření incidentu s rybáři z Rjúkjú“.⁴³ Představitel čínské protistrany odpověděl, že to jeho vláda bere na vědomí. Čína navíc odmítla plnou odpovědnost za události probíhající na východním pobřeží či v horských oblastech Tchaj-wanu s odkazem na to, že tchajwanští obyvatelé jsou „barbaři“, a to i přesto, že tato území tvořila dvě třetiny ostrova. Více se o problému nehovořilo. Přesto tento rozhovor japonská strana později interpretovala jako souhlas čínského císařského dvora s japonskou trestnou expedicí na Tchaj-wan a jako potvrzení faktu, že souostroví Rjúkjú je součástí Japonska.

Samotný Soedžima se snažil, aby bylo Japonsko chápáno jako rovnocenné západním mocnostem, a proto již v letech 1872–1873 podporoval myšlenku limitované agrese s cílem posílení císařské slávy a vlastní bezpečnosti. Později se stal zarputilým obhájcem politiky expanzionismu.⁴⁴ Ministr zahraničí Iwakura a ministr financí Ókubo ve vládě mezitím jednali o uklidnění vztahů s Ruskem v otázce Sachalinu. Počátkem roku 1874 byl do Petrohradu vyslán jako ambasador Enomoto Takeaki (1836–1908), který v následujícím roce 7. května vyjednal s Ruskem smlouvu ohledně severních hranic japonských ostrovů. Touto smlouvou Japonsko vyměnilo Sachalin za centrální a sever-

⁴² LEUNG, Edwin Pak-Wah: *The Quasi-War in East Asia – Japan's Expedition to Taiwan and the Ryúkyú Controversy*. Modern Asian Study, 17, 1983, č. 2, s. 257–291.

⁴³ BAKEŠOVÁ, Ivana – FÜRST, Rudolf – HEŘMANOVÁ, Zdenka: *Dějiny Táiwanu*. Praha 2004, s. 58.

⁴⁴ Tamtéž.

ní Kurilské ostrovy.⁴⁵ Téhož roku se Velká Británie a Spojené státy americké vzdaly svých zájmů ve prospěch Japonska na Boninských ostrovech. Tím se Japoncům uvolnily ruce pro trestnou výpravu na Tchaj-wan, jež byla v únoru japonskými státníky odsouhlasena.

Do čela expedice byl postaven generál-poručík Saigó Cugumiči (1843–1902, mladší bratr Saigóa Takamoriho), který byl jmenován vrchním velitelem pro „záležitosti tchajwanského barbarského území“. Společně s Ókumou Šigenobuem a LeGendrem se stali hlavními osobnostmi tchajwanské expedice.⁴⁶ Invaze za cílem kolonizace doposud necivilizované oblasti tchajwanského ostrova byla veřejným tajemstvím, což se nezamlouvalo britskému vyslanci v Japonsku Harrym Smithu Parkesovi (1828–1885) a americkému vyslanci Johnu Armorovi Binghamovi (1815–1900). Dříve, než mohla být akce zrušena, vyplula 29. dubna 1874 část Saigóových jednotek z Nagasaki do Amoje.⁴⁷ První vojenské jednotky čítaly 3 600 mužů.⁴⁸ Saigó Cugumiči je na Tchaj-wan následoval 17. května.

Výprava byla oficiálně započata 19. května, přičemž vojenské střety trvaly pouhé tři týdny od 17. května do 4. června na jižní části ostrova.⁴⁹ Japoncům se podařilo i přes potíže s endemickými chorobami a guerillovým odporem dobýt „barbarská území“ Tchaj-wanu.⁵⁰ Zároveň po dobu pěti měsíců trvalo čínsko-japonské vyjednávání, jež mělo vyřešit vzájemný spor ohledně japonské trestné expedice na Tchaj-wan. Jejich výsledkem byla Pekingská smlouva podepsaná 31. října. Čchingská vláda se v ní zavazovala zaplatit Japonsku odškodné ve výši 500 000 liangů stříbra a dalších 100 000 liangů stříbra jako

⁴⁵ DUUS, P.: c. d., s. 45; KERR, George H.: *Okinawa*. Singapur 2000, s. 355. Zpráva o výměně Kurilských ostrovů za Sachalin viz TNA Londýn, FO 46/194, Sir Harry Parkes, 10. listopadu 1875. Anglický překlad smlouvy otisknutý v novinách viz tamtéž, 22. srpna 1875.

⁴⁶ LIŠČÁK, Vladimír: *Taiwan*. Praha 2003, s. 64.

⁴⁷ TNA Londýn, FO 46/179, Sir Harry Parkes, 5. května 1874. Saigó Cugumiči vyplul i přes rozkaz japonské vlády, aby vyčkal. Zřejmě se jednalo o první případ odmítnutí rozkazu civilní správy vysoce postaveným japonským vojenským velitelem. Saigóovi bylo po úspěchu expedice jeho jednání odpuštěno, ale stalo se nebezpečným precedentem do budoucnosti. KERR, G. H.: c. d., s. 359.

⁴⁸ CONROY, H.: c. d., s. 55; REISCHAUER, E. O. – CRAIG, A. M.: c. d., s. 145. Údaje o počtu mužů účastnících se mise se poněkud liší, v některých publikacích je udáván počet 3 000 – DUUS, P.: c. d., s. 45; HILSKÁ, V.: c. d., s. 268.

⁴⁹ GORDON, Leonard: *Japan's Abortive Colonial Venture in Taiwan, 1874*. The Journal of Modern History, 37, 1965, č. 2, s. 171–185. Dokumenty popisující probíhající události viz TNA Londýn, FO 46/180, Sir Harry Parkes, 30. května 1874, a dále zprávy ze 4. června, 15. června a 16. června 1874.

⁵⁰ Malárie si vyžádala 500 mrtvých Japonců. BAKEŠOVÁ, I. – FÜRST, R. – HEŘMANOVÁ, Z.: c. d., s. 58.

náhradu za náklady spojené s expedicí a bolestné za zmařené životy 54 trosečníků z Rjúkjú.⁵¹ Japonské jednotky se měly na oplátku do 20. prosince stáhnout. Osobním garantem této smlouvy se stal britský vyslanec v Pekingu Thomas Francis Wade (1818–1895), jenž připojil formální dohodu, v níž byli obyvatelé souostroví Rjúkjú čtyřikrát zmíněni jako „poddaní Japonska“.⁵² Tím byly v očích západních diplomatů *de facto* uznány japonské nároky na souostroví Rjúkjú, jež bylo roku 1879 začleněno do japonského císařství jako prefektura (*ken*) Okinawa (název byl odvozen od největšího ostrova souostroví).⁵³

Zatímco si Japonsko uvolnilo ruce pro jednání s Koreou, v samotné Koreji došlo k personální změně na vládnoucí pozici. V důsledku nátlaku konfuciánských úředníků ve spolupráci s rodem Min (příbuzní panující královny) byl regent Taewŏngun roku 1873 nucen vzdát se moci ve prospěch svého syna Kodžonga. Nástupce byl více nakloněn myšlence uzavírání mezinárodních vztahů a otevírání Koreje. Došlo tak k ústupkům na obou stranách. Korea souhlasila s navázáním diplomatických vztahů s Japonskem a připustila i užívání pojmu „císař“ (*hwangje*), Japonsko naopak Koreji odpustilo uvádění tohoto titulu v diplomatických dokumentech.⁵⁴

Obnovená jednání za japonskou stranu vedl Morijama Šigeru, který ovšem jednostranně porušoval vzájemné diplomatické zdvořilosti, což opětovně vedlo k neúspěšnému vyjednávání. Morijama působil v Koreji již od roku 1869 jako doprovod výše zmíněného Sada Hakuby, který měl za úkol zjistit, jak daleko postoupil ruský vliv v Koreji. Samotný Morijama navrhoval užití síly za cílem uspišení vyjednávání a získání těch nejlepších možných smluvních podmínek s Korejci. Oslabení Taewŏnguna vnitrokorejskými spory považoval za příležitost pro vyjednání koncesí.⁵⁵ Požadoval proto tvrdá opatření, jež by prolomila patovou situaci. V létě 1875 byl Morijama z Koreje odvolán a veškerá jednání s Korejci tak byla ukončena. Jednalo se o předebru následujícího incidentu.

Z Japonska byly vyslány transportní lodě, doprovázené válečnou lodí Unjó, jež ze Šinagawy vypluly již 19. května a plavily se mezi Cušimou a Koreou. O šest dní později zakotvila loď Unjó v Pusanu, kde nebyla příliš přívětivě přijata. Korejci byli vůči Japoncům nedůvěřiví, jelikož se plavili na na Západě vyrobené lodi, byli oblečeni do západního oblečení a navíc

⁵¹ CONROY, H.: c. d., s. 57.

⁵² KERR, G. H.: c. d., s. 360.

⁵³ Tamtéž, s. 377.

⁵⁴ Yi T. J.: c. d., s. 406.

⁵⁵ CONROY, H.: c. d., s. 61; DUUS, P.: c. d., s. 44.

na palubě disponovali řadou vojáků a zbraní. V srpnu se loď vrátila do Japonska a následujícího měsíce opětovně vyplula směrem ke korejským břehům, kde manévrovala nedaleko přístavů Pusan a Torai. Kapitán lodi Unjō Inoue Jošika prozkoumával východní a jižní korejské pobřeží, přičemž 19. září plul se svou lodí poblíž přístavu Inčchon směrem k řece Han, vedoucí k hlavnímu městu Koreje – Soulu, s cílem získat vodu a otevřít jednání s korejskými autoritami. U ostrova Kanghwa byly z loď spuštěny dva čluny, které měly z ostrova přivést uhlí, vodu a potraviny. Čluny propluly kolem prvních dvou pevností na ostrově, když se ze třetí ozvala střelba. Nepřátelská palba byla krátká, pouze jedna rána z pevnosti zasáhla loď Unjō. Japonská loď se proto stáhla a o dva dny později opětovně spustila na hladinu dva čluny s 32 muži na palubě. Z pevnosti na ostrově Kanghwa se opětovně ozvala střelba. Samotná loď Unjō byla vybavena čtyřmi zbraněmi značky Krüpp, z toho dvěma těžkými. Cílem Japonců bylo dobýt hrad Jesō na ostrově Kanghwa útokem vedeným na jeho východní bránu. Podle zápisníku nalezeného u jednoho z korejských zajatců kasárna hradu Jesō poskytovala ubytování 250 mužům. Přesto se loď Unjō, kde se nacházelo 55 mužů, podařilo hrad během několika hodin dobýt. Korejští vojáci se pokoušeli před Japonci prchnout přeplaváním moře směrem na ostrov na jihu, ovšem v důsledku přílivu se většina z nich utopila. Podle japonských odhadů jich pouze šest až sedm dosáhlo ostrova, 24 bylo při útěku zastřeleno.⁵⁶ Dalších dvanáct korejských ochránců bylo Japonci zajato. Na japonské straně byl jeden zraněný a jeden mrtvý. Hrad byl následně vyplněn, přičemž Japonci získali 36 děl, 20 pušek, 40 starých bronzových zbraní o velikosti malých kanónů, půl tuctu starých mečů, luky a šípy, bubny a trumpety. Celou akci zakončilo vyvěšení japonské vlajky na vrchol hradu Jesō. Dne 23. září loď Unjō odplula a o šest dní později dorazila do Nagasaki.⁵⁷

Ačkoliv neexistují jasné důkazy o tom, že by vyslání válečné lodě Unjō ke korejským břehům bylo záměrnou japonskou provokací, nepřímé důkazy na to poukazují. Není známo, proč by japonské válečné plavidlo nemělo dostatek zásob a požadovalo jejich doplnění právě v místě pro Korejce jednoznačně strategicky významném – na ostrově Kanghwa, který střežil vstup na řeku Han, jež vedla ke korejskému hlavnímu městu. S ohledem na předchozí reakci Korejců na francouzská a americká plavidla mohl japonský

⁵⁶ Japonci odhadovali celkový počet 30–40 zabitých Korejců, TNA Londýn, FO 46/194, Sir Harry Parkes, 7. prosince 1875; Duus ve své knize *The Abacus and the Sword* udává počet pobitých korejských obránců na 30. Duus, P.: c. d., s. 44. Zatímco Kim Jin Wung ve své knize *A History of Korea* uvádí počet třicet pět mrtvých a šestnáct zajatých Korejců. Kim, J. W.: c. d., s. 286.

⁵⁷ TNA Londýn, FO 46/194, Sir Harry Parkes, 7. prosince 1875, pro srovnání novinová zpráva tamtéž, 13. října 1875.

kapitán očekávat podobné zacházení. Jak již bylo zmíněno výše, samotné načasování plavby v dané oblasti odpovídá návratu Morijamy Šigerua z Koreje, přičemž Morijamovým cílem bylo v Koreji zajistit bilaterální jednání. Jeho návrat do vlasti znamenal ukončení veškerých snah. Jak píše Peter Duus ve své knize *The Abacus and the Sword*, „pokud japonské námořní plavidlo nevyhledávalo problémy, rozhodně se jim nevyhýbalo.“⁵⁸ Japonci přesto prezentovali tuto událost známou jako Incident Unjó či Kanghwaský incident jako nevyprovokovaný útok.

Zpráva o incidentu lodi Unjó dorazila do Tokia 28. září. Japonská diplomatická scéna předně řešila otázku, zda byl korejský útok záměrným aktem, nebo pouhým omylem. V obou případech od korejské strany předpokládala omluvu a garanci, že se nic podobného nebude opakovat. Japonskem se v té době šířily zvěsti, že v Koreji opětovně narůstá proticizinecká nálada, a že Čína radí Koreji, aby jednala s Japonci stejně jako s ostatními cizinci, protože pokud tak neučiní, bude těžké stejné výhody neposkytnout i ostatním. Zároveň ze strachu z možného zhoršení vztahů s Čínou a přílišným výdajům odmítalo Japonsko válku s Koreou.

Veřejné mínění převážně odrážel tehdejší tisk, který v jasné většině odmítal myšlenku ozbrojeného konfliktu s Koreou. Negativní postoj vůči válce s Koreou vyjádřil 2. října 1875 novinový článek v Niči Niči Šinbun a druhého dne text novin Hóči Šinbun.⁵⁹ V následujících dnech se na stranách těchto tiskovin objevilo vysvětlení zamítavého názoru. Důvodem k opatrnosti měla být předchozí zkušenost s expedicí na Tchaj-wan z roku 1874, jež byla pro Japonsko příliš nákladná. Objevily se zde také obavy z reakce Číny a západních mocností, především Ruska. Noviny Čója Šinbun viděly dokonce chybu v japonské diplomacii, konkrétně ve vyslanci Sadaovi Jojedžirovi z Jama-guči, jenž byl vyslán do Koreje krátce po obnovení moci japonského císaře a neopatrně požadoval obnovení placení tributu. Korejské počínání tak bylo chápáno jako dřívější chování samotného Japonska před otevřením se světu, a proto byla válka považována za neadekvátní řešení. Naopak noviny Akebono Šinbun navrhovaly jednání s Koreou prostřednictvím japonského vyslance. V případě neúspěchu byla nasnadě válka. Ačkoliv nepovažovaly japonskou armádu a námořnictvo za příliš velké, a vládní pokladnu za plnou, přesto by podle nich měl nezávislý stát bránit svá práva, i kdyby šlo

⁵⁸ DUUS, P.: c. d., s. 44. Na názoru, že se jednalo o vyprovokovaný incident, se shoduje vícero autorů – DUUS, P.: c. d., s. 44–45; ECKERT, C. J. – LEE, K. B. – LEW, Y. I. – ROBINSON, M. – WAGNER, E. W.: c. d., s. 148; KIM, J. W.: c. d., s. 286; LEW, Young-Ick: *Japanese Challenge and Korean Response, 1876–1910*. In: KNCU, s. 477; НАИМ, А. С.: c. d., s. 146–147

⁵⁹ TNA Londýn, FO 46/194, Sir Harry Parkes, 2. a 3. října 1875.

o boj se západními mocnostmi, jakými byla Velká Británie či Francie.⁶⁰ Podle novin Niči Niči Šinbun myšlenku války podporovali především samurajové z knížectví Sacuma, Tosa, Čóšú a Hizen.

Japonský tisk mluvil též o tom, že není jasné vyřešena otázka korejské závislosti na Číně. Pokud by byla Korea stále závislá na čínském císařství, pak by Čína měla převzít za incident odpovědnost. Proto by případný konflikt s Koreou mohl zároveň znamenat i válku s Čínou. V tomto případě například Niči Niči Šinbun ve svém článku z 15. října 1875 předpokládaly, že by do tohoto sporu vstoupila na straně Japonska i Velká Británie, v naději, že tak získá výhodnější obchodní podmínky.⁶¹

Britský konzul v Japonsku Harry Smith Parkes informoval britské ministerstvo o incidentu lodi Unjó 4. října 1875, kde popsal incident mezi Japonskem a Koreou. Považoval ho za podobný tomu mezi Koreou, Francií a Spojenými státy americkými, jejichž plavidla byla v dané oblasti též Korejci napadena. Parkes navrhoval, že v případě konfliktu mezi Japonskem a Čínou v důsledku Kanghwaského incidentu by Velká Británie měla zaujmout pozici arbitra. O pár dní později se ve zprávě britskému ministru zahraničí hraběti z Derby Edwardu Henry Stanleymu svěčil se svou obavou, že by mohlo dojít k napadení i britských lodí, s poukazem na to, že se v roce 1874 podél korejských břehů na cestě z Japonska do Číny plavilo 20 britských lodí. Tak se podle Parkese stala korejská nevraživost přímým zájmem zahraničních mocností, jež v dané oblasti obchodovaly. Přesto, když se 17. října 1875 v novinách Hóči Šinbun objevil článek o tom, že britský konzul Harry Parkes radil japonské vládě vstup do války s Koreou, Parkes jednoznačně tuto zprávu odmítl jako snahu o pošpinění jeho osoby. Následně dodal, že naopak podporoval myšlenku vyhnutí se válečnému konfliktu s Koreou.⁶²

V japonských diplomatických kruzích zvítězila myšlenka mírového diplomatického jednání s Koreou. Incident s lodí Unjó vedl japonskou vládu ke snaze vyjednat s Koreou smlouvu o obchodu a plavbě. Tímto úkolem byl pověřen vládní ministr Kuroda Kijotaka (známý též jako Kuroda Rjósuke, 1840–1900) ze Sacumy. Doprovod mu měly pro jeho vlastní bezpečnost dělat vojenské jednotky. V případě odmítnutí dostal instrukce vrátit se do Japonska a vyčkat dalších rozkazů, žádné výjimečné vojenské akce se kvůli jeho misi nekonaly. Dne 12. prosince byla vydána proklamace o vyslání Kurody

⁶⁰ TNA Londýn, FO 46/194, Sir Harry Parkes, 15. října 1875.

⁶¹ TNA Londýn, FO 46/194, Sir Harry Parkes, 15. října 1875.

⁶² TNA Londýn, FO 46/194, Sir Harry Parkes, 11. října 1875.

jako Mimořádného a zplnomocněného vysokého komisaře do Koreje.⁶³ Kurodovým tajemníkem byl ke konci roku 1875 jmenován Inoue Kaoru (1836–1915) z Čóšú.⁶⁴

Japonské noviny Niči Niči Šinbun v souvislosti s vojenským doprovodem komisaře Kurody 12. prosince označily misi jako „expedici komodora Perryho do Japonska.“⁶⁵ V těchto novinách se též o několik dní později psalo o tom, že jsou si Japonci velmi dobře vědomi toho, že je Korea malou a slabou zemí a že vojenský doprovod diplomatické mise může stačit k dobytí hlavního města Koreje. V Čója Šinbun byl 28. prosince otisknut názor japonského diplomata vikomta Mori Arinoriho (1847–1889), který odsuzoval vojenský ráz mise, „v době, jako je tato, kdy jsou naše pokladny prázdné, nešetrně nutit věci do krizových mezí pod záminkou, že je situace taková, že nepřipouští žádnou jinou akci, je způsob, jak celou situaci ještě zhoršit. A to čím dál tím více, když jsou zde takové zbytečné a nekalé věci, jako vynucování krize frázemi o ‚obnovení bývalého styku‘ a ‚požadování vysvětlení incidentu na ostrově Kanghwa‘. Toto počínání může vést k tomu, že bude Japonsko v zahraničních záležitostech poškozeno, jelikož získá v cizích zemích zlou reputaci; podobně ve vnitřních záležitostech bude otřesena důvěra lidu ve vládu; a nakonec padne na bedra vlády nenapravitelná zkáza. Proto tento účelný prostředek (vyslání mise do Koreje) je ze všech špatných plánů, k nimž musím připočítat sebevražednou administrativu vlády, nejvíce nešťastný.“⁶⁶ Navrhoval, aby vláda předem přesně informovala o cílech japonské mise a nezapomněla opakovaně zmínit, že se jedná o mírovou expedici. Konflikt připouštěl pouze v nejzazší nouzi, jelikož předpokládal, že mírové řešení situace by mohlo zlepšit japonskou reputaci v zahraničí a posílit důvěru lidu ve vládu.

Stejný list 4. ledna 1876 informoval o působení Moriho v Pekingu. Měl Čínu uvědomit, že Japonci nemají v Koreji žádné doboyačné cíle, ale že se pouze pokouší vytvořit přátelské a obchodní podmínky, a také že nevysílají do Koreje vojenskou, ale diplomatickou misi. Jeho cílem zde bylo vyjednat otázku závislosti Koreje na Číně a garanci nezasahování do případného konfliktu či dokonce podporu v otevření Koreje světu. Čínská protistrana ujistila Japonsko, že nebude do korejské otázky zasahovat a Li Chung-čchang

⁶³ TNA Londýn, FO 410/15, Treaty between Japan and Korea. Correspondence, 12. prosince 1875.

⁶⁴ TNA Londýn, FO 46/195, Sir Harry Parkes, Mr. Plunkett, 31. prosince 1875.

⁶⁵ TNA Londýn, FO 410/15, Treaty between Japan and Korea. Correspondence, 12. prosince 1875.

⁶⁶ TNA Londýn, FO 410/15, Treaty between Japan and Korea. Correspondence, 28. prosince 1875.

(1823–1901) dokonce přislíbil, že Koreji domluví, aby se chovala uvažlivě. Japonci přesto o čínském ujištění o neutralitě pochybovali.⁶⁷

Ačkoliv byla expedice do Koreje naplánována již na prosinec roku 1875, její odjezd se zpozdil v důsledku strachu ze zamrznutí řeky Han, jež by mohlo ztížit plavbu v dané oblasti. Před odjezdem samotné mise odcestoval do Koreje Hirocu Naoto (1861–1928),⁶⁸ aby informoval místní úředníky o nadcházejícím příchodu japonské mise. Zároveň byl do Koreje vyslán Morijama Šigeru, jehož cílem bylo zajistit vhodné podmínky pro jednání. Zaprvé měl vyřídit přítomnost hodnostně rovného úředníka japonskému Mimořádnému a zplnomocněnému vysokému komisaři, dále pak dodržení zdvořilostního protokolu a v neposlední řadě zajištění ubytování japonských představitelů a jejich vojenského doprovodu. Dne 5. února přijel do Kanghwu, kde do následujícího dne splnil svůj úkol a vrátil se na svou loď.

O tři dny později na ostrově přistálo 400 ozbrojených japonských vojáků, kteří disponovali čtyřmi Gatlingovy kulomety. Dne 10. února přijeli na sedmi lodích japonští komisaři.⁶⁹ Původně měla být výprava tvořena dvěma válečnými a třemi transportními plavidly v doprovodu dvou rot námořníků a jedné roty dělostřelectva o celkovém počtu 750 mužů. Kuroda ovšem v průběhu své plavby se zastávkou v přístavu Pusan pocítil z korejské strany nevraživost a rozhodl se proto původní počet válečných lodí navýšit na tři a dopravní na čtyři.⁷⁰ Nutno podotknout, že Japonci nebyli v této době na případný dlouhodobý vojenský konflikt připraveni, navíc dvě z jejich dopravních lodí řídili cizinci.⁷¹ Přesto přítomnost vojáků naznačovala poměrně nezastíraný nátlak a celá mise tak připomínala západní vzor uzavírání smluv pomocí namířených zbraní. Kuroda dokonce Korejcům hrozil japonskou invazí v případě, že budou odmítat jednat.⁷²

Hlavním předmětem jednání byla otázka porušení dohody z roku 1874, kterou uzavřel s korejskou protistranou Morijama Šigeru. Morijama byl v červnu 1874 vyslán do Pusanu v reakci na zprávu o povraždění místních Japonců Korejci. Zpráva se nepotvrdila, ale Morijama se přesto zasloužil o výměnu dosavadních úředníků pověřených udržováním kontaktů s Japon-

⁶⁷ TNA Londýn, FO 410/15, Treaty between Japan and Korea. Correspondence, 4. ledna 1876.

⁶⁸ Hirocu se kromě diplomacie proslavil jako spisovatel známý pod pseudonymem Hirocu Rjúró. V Japonsku založil žánr tragického románu.

⁶⁹ TNA Londýn, FO 410/15, Treaty between Japan and Korea. Correspondence, 27. března 1876.

⁷⁰ TNA Londýn, FO 410/15, Treaty between Japan and Korea. Correspondence, 29. ledna 1876; ECKERT, C. J. – LEE, K. B. – LEW, Y. I. – ROBINSON, M. – WAGNER, E. W.: *c. d.*, s. 148.

⁷¹ DUUS, P.: *c. d.*, s. 47.

⁷² Tamtéž, s. 48.

skem. Morijama tehdy navrhl otevření vztahů mezi Koreou a japonskou vládou místo dřívějšího vztahu s daimjóem na ostrově Cušima, což ale Korejci s ohledem na staré zvyklosti odmítli.⁷³ Morijamovi se přesto podařilo vyjednat přítomnost japonského konzula v Pusanu za cílem ochrany zde žijících Japonců a podpory omezeného vzájemného obchodu.⁷⁴ Korejský komisař z porušení těchto ujednání z roku 1874 obvinil místní úředníky v Pusanu. Další otázkou byl útok na loď Unjó ze září roku 1875, jenž korejský komisař označil za omyl, jelikož Korejci údajně netušili, že se jednalo o japonské plavidlo.⁷⁵

Kurodova mise na ostrově Kanghwa byla úspěšná, jelikož byla 26. února podepsána společná smlouva, známá jako Kanghwaská smlouva. Tajemník britského konzula sira Harry Parkese, jistý Francis Richard Plunkett (1835–1907) gratuloval japonské protistraně k uzavření smlouvy, kterou označil jako „událost, jež je významným mezníkem této historické epochy japonského císařství“.⁷⁶ Při jednání se objevil problém s panovníkovou titulaturou, protože pokud by byl korejský panovník označen jako „císař“, byl by postaven na roveň čínskému panovníkovi, v případě užití titulu „král“ by byl podřízen japonskému císaři. Tato záležitost byla uzavřena diplomatickou klíčkou, kdy byla smlouva podepsána ne jménem panovníků obou zemí, ale jménem jejich vlád. Japonský diplomat hrabě Terašima Munenori (1832–1893) promluvil o podepsané smlouvě následovně: „naše smlouva je jako ta první, kterou uzavřelo Japonsko s komodorem Perrym v Šimodě. Jedná se jen o základní nástroj a detaily budou vyřešeny později, až dojde na diskuzi ohledně obchodních předpisů“.⁷⁷ Do patnácti měsíců od podepsání smlouvy mělo být postaveno japonské vyslanectví v hlavním městě Koreje a korejské vyslanectví v Edu. Na ostrov Kanghwa měli být v budoucích měsících vysláni japonští zmocněnci za cílem vyjednání dalších obchodních podmínek.

Dne 24. března 1876 japonská vláda zveřejnila smlouvu s Koreou a předala ji zástupcům cizích mocností. Harry Parkes ve své zprávě z 25. března dodal výše zmíněnému britskému ministru zahraničí hraběti z Derby anglickou kopii Smlouvy o míru a přátelství mezi Japonskem a Koreou (to je Kanghwaskou smlouvu). Smlouva obsahující dvanáct článků měla obnovit

⁷³ TNA Londýn, FO 46/182, Sir Harry Parkes, 29. září 1874.

⁷⁴ CONROY, H.: c. d., s. 60.

⁷⁵ TNA Londýn, FO 410/15, Treaty between Japan and Korea. Correspondence, 27. března 1876.

⁷⁶ TNA Londýn, FO 410/15, Treaty between Japan and Korea. Correspondence, 1. března 1876.

⁷⁷ TNA Londýn, FO 410/15, Treaty between Japan and Korea. Correspondence, 9. března 1876.

přátelské vztahy mezi zeměmi.⁷⁸ Ačkoliv Článek I. prohlašoval, že je Korea nezávislým státem na stejné úrovni jako Japonsko a jejich vzájemné vztahy jsou založeny na „mezinárodním právu“, zároveň se Kanghwaská smlouva vyznačovala značnou nerovností v postavení mezi Japonskem a Koreou, jelikož zbylých jedenáct článků poskytovalo Japonsku jednostranné výhody. V Článku II. se hovořilo o otevření vyslanectví obou zemí, a to jak na Korejském poloostrově, tak na japonských ostrovech, do uplynutí patnácti měsíců.

Článek III. upřesňoval vzájemnou komunikaci, jež umožňovala Japoncům podávat úřední sdělení v japonštině s přiloženým čínským překladem, zatímco Korejci byli nuceni užívat výlučně čínský jazyk. Články IV. a V. přislíbily do dvaceti měsíců otevřít další dva korejské přístavy (vedle města Pusan) mezinárodnímu obchodu s Japonci, kteří v těchto místech měli právo pronajímat si pozemky a nemovitosti. Článek VI. zavazoval oba státy k pomoci ztroskotaným námořníkům či lodím v nouzi z daných zemí i mimo otevřené přístavy. Článek VII. opravňoval japonské námořníky k prozkoumávání korejského pobřeží za cílem zmapování místních vod pro bezpečnou plavbu mezi oběma zeměmi. Článek VIII. dával Japoncům v případě potřeby právo vyslat do otevřeného korejského přístavu svého úředníka pro ochranu japonských obchodníků. Článek IX. přislíbil vhodné obchodní podmínky mezi zeměmi bez zbytečných překážek.

Nejlépe pak politice nerovných smluv odpovídal Článek X., který Japoncům v otevřených přístavech poskytoval právo exterritoriality. Přitom se nejednalo o reciproční ujednání, jelikož Korejci nacházející se v Japonsku stejné právo nezískali. V případě nějakého přečinu na japonském území by byli souzeni podle japonského práva. Proto tato dohoda připomínala spíše nerovné smlouvy uzavřené mezi Japonskem a západními mocnostmi, než smlouvu uzavřenou mezi dvěma sobě rovnými státy. Na tuto skutečnost poukázaly i noviny *Japan Gazette* ve svém článku z 25. března 1876, kde upozornily na to, že byla Kanghwaská smlouva zveřejněna s takovým zpožděním právě proto, že se Japonsko v dané době snažilo zbavit klauzulí o právu exterritoriality západních mocností v Japonsku, ale přitom samo takovou klauzuli obsáhlo ve své smlouvě s Koreou.⁷⁹

Zbývajíc Článek XI. počítal s upřesněním vzájemných obchodních pravidel, jež měly rozvinout význam smlouvy a usnadnit její dodržování.⁸⁰ Proto

⁷⁸ Smlouva k přečtení v celém znění v anglickém překladu viz TNA Londýn, FO 410/15, Treaty between Japan and Korea. Correspondence, 25. března 1876.

⁷⁹ TNA Londýn, FO 410/15, Treaty between Japan and Korea. Correspondence, 25. března 1876.

⁸⁰ Pro upřesnění poslední XII. Článek obsahoval text o oficiálním uzavření smlouvy a o potvrzení platnosti předchozích jedenácti článků smlouvy, podepsaný zástupci obou stran.

byly 24. srpna 1876 podepsány dodatečné smlouvy a obchodní předpisy, které se vyznačovaly větší nerovnoprávností, než která se objevovala ve smlouvách Japonska se západními mocnostmi. Japonci mohli v korejských otevřených přístavech obchodovat ve vlastní měně v nominální hodnotě. Japonský zahraniční obchod s Koreou byl do roku 1883 osvobozen od poplatků a cel. Jediné omezení se týkalo vlastnictví půdy a cestování do deseti *ri* (přibližně čtyři kilometry) od otevřených přístavů.⁸¹ Japonsko se tak dostalo uzavřením nerovnoprávné smlouvy na roveň západních mocností, na druhou stranu ale vytvořilo nerovný vztah s vlastním asijským sousedem. Tato smlouva Japonsku „vydláždila“ cestu v jeho politických, ekonomických i vojenských cílech na asijské kontinentě a zároveň měla obrovský význam také pro Koreu. Japonsko svým prohlášením, že je Korea nezávislým státem, dávalo najevo svůj nesouhlas s tradiční čínskou svrchovaností a zároveň postavilo Koreu na úroveň ostatním asijským státům, včetně Číny. Země byla Kanghwaskou smlouvou otevřena celému světu a poprvé vstoupila na mezinárodní scénu.

Král Kodžong se rozhodl podpořit inspiraci v japonské modernizaci a vyslal proto na podzim roku 1876 do Japonska 75členou misi vedenou Kim Ki-suem (1832–1893). Jednalo se o první expedici od roku 1764, jež se z korejské strany snažila prohloubit vzájemné vztahy a důvěru mezi zeměmi.⁸² Druhá zahraniční mise do Japonska vyslaná na popud krále Kodžonga byla vedena Kim Hong-džipem (1842–1896). Probíhala od dubna do října 1880. Součástí této zahraniční cesty nebylo jen studium na místních univerzitách, školách a vojenských akademiích, ale i snaha o revizi Kanghwaské smlouvy a odložení otevření přístavu Inčchon.⁸³ Nutno poznamenat, že poslední dva zmíněné body se Korejcům nepodařilo prosadit. V květnu 1881 byli na japonské ostrovy vysláni Pak Čong-jang, Čo Čun-jong, Hong Jjong-sik a dalších 60 Korejců s cílem studovat místní technologický pokrok.

V říjnu 1881 byl do Číny vyslán Kim Ki-su v čele skupiny 38 mužů, kteří měli studovat výrobu moderních zbraní. V červenci 1883 Min Jjong-ik vedl expedici do Spojených států amerických, kde se dokonce setkal s americkým prezidentem Chesterem Alanem Arthurem (1829–1886). Korejský panovník doufal v posílení státu modernizací prostřednictvím přijetí západních vzorů a technologií a v navázání přátelských vztahů nejen s Japonskem, ale například i se Spojenými státy americkými, jež by mohly Koreu chránit před případným ohrožením ze strany Ruska. Dne 25. listopadu 1876 do Soulu přijel japonský vyslanec pro Koreu Hanabusa Jošimoto (1842–1917). Korejské vy-

⁸¹ DUUS, P.: *c. d.*, s. 48.

⁸² LEW, Y. I.: *c. d.*, s. 479.

⁸³ Yoo, Theodore Jun: *The Politics of Gender in Colonial Korea*. Berkeley 2008, s. 40.

slanectví v Japonsku bylo otevřeno až v roce 1880, přičemž se jednalo o první úřad svého druhu v korejské historii.⁸⁴ Král roku 1881 zřídil Úřad pro řízení státních záležitostí, jenž měl zajistit koordinaci vládního programu reform. Ve své podstatě fungoval jako prototyp ministerstva zahraničí. V témže roce zřídil vojenský atašé japonského vyslance v Koreji Horimoto Reizo v rámci korejské armády modelové Speciální síly.

V souvislosti s ustanoveními smlouvy byl obchodu s Japonskem opětovně otevřen přístav Pusan, v roce 1880 následoval Wönsan a roku 1883 Inčchon. Do konce století byly zpřístupněny další dva přístavy, roku 1897 Mokp'o a o dva roky později Kunsan. Otevření korejských přístavů vedlo ke vzniku korejské buržoazie a k položení základů korejského kapitalismu. Vystavena tlaku mezinárodního trhu se korejská ekonomika samovolně přeorientovala na export rýže. Korejský trh byl otevřen dovozu produktů zpracovatelského průmyslu. Původně se jednalo o levné domácí spotřebiče, následně o bavlněné textilie, v důsledku čehož začala upadat domácí řemeslná výroba.⁸⁵

Na korejský trh pozvolna pronikali japonští obchodníci, kteří zde do roku 1881 udržovali své dominantní postavení. Přitom roku 1882 byl japonský export z 88 % tvořen zbožím vyrobeným na Západě a pouze Japonci přeprodaným.⁸⁶ O patnáct let později již 90 % japonského exportu mělo svůj původ na japonských ostrovech.⁸⁷ Námořní dopravu mezi Koreou a Japonskem do roku 1887 monopolně spravovala Parolodní společnost Micubiši. Těž do korejského finančního systému začaly pronikat japonské subjekty. V červnu 1878 v Pusanu svoji pobočku otevřela japonská banka Dai-Iči a po zpřístupnění přístavů Wönsan a Inčchon zprovoznila své pobočky i zde.⁸⁸ Japonci začali z Korejského poloostrova vytlačovat čínské obchodníky. Zatímco před podepsáním Kanhgwaské smlouvy roční hodnota obchodu mezi Čínou a Koreou tvořila 3–4 miliony jenů, v roce 1881 to bylo jen 395 000 jenů.⁸⁹ Z tohoto důvodu Čína podporovala vytvoření protiváhy dosavadnímu japonskému monopolnímu postavení.

Čínský státník Li Chung-čchang ve spolupráci s americkým vyjednávajícím komodorem Robertem Wilsonem Shufeldtem (1850–1934) vypracovali korejsko-americkou smlouvu o přátelství a obchodu podepsanou 22. kvěť-

⁸⁴ ECKERT, C. J. – LEE, K. B. – LEW, Y. I. – ROBINSON, M. – WAGNER, E. W.: c. d., s. 149.

⁸⁵ ROBINSON, Michael E.: *Korea's Twentieth-Century Odyssey*. Honolulu 2007, s. 10.

⁸⁶ DUUS, P.: c. d., s. 255.

⁸⁷ CONROY, H.: c. d., s. 447.

⁸⁸ Japonci využívali korejskou neznalost mezinárodních cen a nadhodnocovali své zboží až o 1000 %. DUUS, P.: c. d., s. 254.

⁸⁹ Tamtéž, s. 256.

na 1882 v Čemulpchu (dnes Inčchon).⁹⁰ Jednalo se o první nerovnoprávnou smlouvu, kterou Korea uzavřela se západní mocností a s konečnou platností tak ukončila svoji politiku izolacionalismu. Smlouva obsahovala příslib „zprostředkovatelské mise“ v případě „ohrožení Koreje ze strany jiné mocnosti“, stanovila pevné dovozní tarify a právo exteritoriality pro americké obyvatele v Koreji.⁹¹ Ratifikace proběhla v květnu 1883 v Soulu. Prvním americkým vyslancem v Koreji se stal Lucius Harwood Foote (1826–1913), zatímco do Spojených států amerických byl vyslán Pak Čung-jang. Vzápětí byly podepsány nerovné smlouvy také s Velkou Británií a Německem (1883), Itálií a Ruskem (1884), Francií (1886) a s Rakouskem-Uherskem (1892).⁹²

Někteří Američané si otevření Koreje mylně vysvětlovali japonskou upřímností v zachování korejské nezávislosti. Například Durham White Stevens (1851–1908) popisoval incident lodi *Unjó* a podepsání Kanghwaské smlouvy následovně: „Japonsko mohlo využít nevypovokovaného útoku na jejich plavidlo, aby získalo dominantní postavení v Koreji. Místo toho vytvořilo smlouvu, jež neobsahuje podmínky, které by mohly jakýmkoliv způsobem popírat korejská práva, či fungovat jako urážka sebevědomého korejského lidu. Jedná se o jasný důkaz japonské upřímnosti ohledně snahy o zachování korejské nezávislosti. Potvrzení lze v případě potřeby nalézt v následné srdečnosti, s kterou přivítalo vytvoření podobných vztahů mezi Koreou a některými západními mocnostmi.“⁹³ Ve skutečnosti se ale jednalo o čínskou, ne japonskou iniciativu, jež vedla k otevření Koreje i zbytku světa. Nutno ovšem dodat, že Čína neměla na Korejském poloostrově o nic více než Japonsko. Vytvořením nové protiváhy Japonska na poloostrově pouze chránila své vlastní zájmy. V osmdesátých letech se tak korejský trh otevřel i pro Velkou Británii, Spojené státy americké, Francii a další západní mocnosti, ovšem největší konkurence pro Japonsko přicházela od tradičního rivala – Číny.

Zatímco se Korea otvírala mezinárodní diplomatické a ekonomické scéně a začínala ze Západu přebírat vědecké a technologické inovace, jež vedly zemi k pokroku a zároveň posilovaly proticizinecké citění, mezi Čínou a Japonskem na Korejském poloostrově narůstala vzájemná rivalita. Obě země v Koreji posilovaly svoje postavení vysíláním vlastních vojenských jedno-

⁹⁰ Li Chung-čchang byl odpovědný za čínsko-korejské vztahy v letech 1881–1894. BEASLEY, W. G.: c. d., s. 44. Lucius Harwood Foote přijel do Soulu v květnu 1883. KIM, J. W.: c. d., s. 297; LEW, Y. I.: c. d., s. 481.

⁹¹ ECKERT, C. J. – LEE, K. B. – LEW, Y. I. – ROBINSON, M. – WAGNER, E. W.: c. d., s. 150.

⁹² Tamtéž.

⁹³ HEAR, Augustine – STEVENS, Durham White – MARTIN, Howard: *China and Japan in Korea*. The North American Review, 159, 1894, č. 454, s. 300–320.

tek a zasahováním do vnitřních záležitostí země. V roce 1882 Číňané narušili dosavadní japonský monopol v Koreji, což vedlo k tomu, že Japonci začali do budoucna počítat s vojenským střetem s Čínou. Proto docházelo k rychlému navyšování vojenských nákladů, které v roce 1880 představovaly 19 % celkových státních výdajů, v roce 1896 to bylo již 25 %.⁹⁴ V souvislosti s nepokoji v Koreji v roce 1884 japonský státník Itó Hirobumi (1841–1909) spolu se svým čínským protějškem Li Chung-čchangem podepsal 18. dubna Tchien-ťinskou konvenci (známo též jako smlouva Li-Itó). Obě země se zde zavázaly ke stažení svých jednotek z Koreje (s výjimkou vojáků na ochranu vlastních vyslanectví v Soulu). Pokud by v budoucnu mělo dojít k vyslání jednotek do Koreje, měla jedna strana předběžně uvědomit druhou.⁹⁵

Po uzavření této dohody sice došlo ke stažení cizích vojsk z korejského území, ovšem dále narůstaly čínské zásahy do vnitřních záležitostí země. Mezitím, co Čína upevňovala své postavení v Koreji, začala se v zemi podepsáním nerovnoprávné smlouvy s Koreou z roku 1884 prosazovat nová velmoc, Rusko. Korejské hospodářství se ovšem v devadesátých letech začalo výrazně propadat. Obrovské výdaje na modernizaci a značná korupčnost a nekompetentnost vládnoucí minské frakce, vedly k navyšování daňového zatížení obyvatelstva na trojnásobek až čtyřnásobek původní výše. Zároveň docházelo k ekonomickému využívání ze strany Japonska, jež vedlo k nerovnováze zahraničního obchodu. V roce 1893 dovážela Korea zboží v hodnotě 3,8 milionu jenů (1,9 milionu z Číny a 1,9 milionu z Japonska), zatímco vyvážela zboží v hodnotě přibližně 1,7 milionu jenů (1,5 milionu do Japonska a 134 645 jenů do Číny).⁹⁶

Zhoršující se životní podmínky na poloostrově na počátku devadesátých let vykrytalizovaly v oživení činnosti proticizinecké náboženské sekty Tonghak („Východní učení“). Korejská vláda, jež považovala situaci za již nezvladatelnou, požádala Čínu o vojenskou pomoc. Ta korejské žádosti o pomoc vyhověla vysláním svých vojáků, na což reagovalo na základě Tchie-ťinské dohody z roku 1885 také Japonsko, jež se cítilo být oprávněno k vyslání vlastních jednotek na Korejský poloostrov. Místní rebelie tak velmi rychle přerostla v mezinárodní konflikt – první čínsko-japonskou válku (1894–1895).

Korejsko-japonské vztahy se ve skutečnosti nikdy netýkaly pouze těchto dvou států, ale nalézaly se uprostřed geopolitického propletence ovlivňovaného jak ostatními asijskými státy, tak narůstajícím vlivem západních mocností. V důsledku restaurace Meidži se proměnil dosavadní vztah Japonska

⁹⁴ DUUS, P.: *c. d.*, s. 62.

⁹⁵ ECKERT, C. J. – LEE, K. B. – LEW, Y. I. – ROBINSON, M. – WAGNER, E. W.: *c. d.*, s. 156.

⁹⁶ NAHM, A. C.: *c. d.*, s. 159.

ke Koreji, což vedlo k nárůstu vzájemné nevraživosti. Až podle západního vzoru imitovaná diplomacie pomocí namířených zbraní umožnila Japonsku jako první mocnosti otevřít tvrdošíjně konzervativní a izolacionistický Korejský poloostrov. To vedlo k přeměně samotné korejské politiky, jež započala s podporou modernizace a přizpůsobením se novým vzorům. Japonský monopol v Koreji ovšem velmi rychle znepokojil čínského souseda, který umožnil otevření se korejského trhu i západním mocnostem. To provázal nárůst vzájemné konkurence, především mezi Japonskem a Čínou, který vedl až k válečnému konfliktu na korejském území. Korea sama se příliš nezasloužila o následný politický vývoj, který se týkal jí samotné. Japonsko, Čína a později i Rusko silně ovlivňovaly vývoj na poloostrově, jenž vedl k pozdější japonské okupaci Koreje v letech 1910–1945. Až po druhé světové válce Korea dosáhla částečné nezávislosti a možnosti uchopit osud do vlastních rukou.

RESUMÉ

KANGWASKÁ SMLOUVA

Restaurace Meidži, jež probíhala na japonských ostrovech od konce šedesátých let 19. století, předznamenala změnu vzájemných vztahů mezi ostrovní říší a sousedícím Korejským poloostrovem. Během pár let vedla ke zhoršení a postupnému umlčení politických a diplomatických kontaktů mezi oběma zeměmi. Tyto spory byly ukončeny japonskou politikou „namířených zbraní“ dle západního vzoru. Prostřednictvím vnucené Kanghwaské smlouvy byla Korea v roce 1876 otevřena světu. Tato smlouva přirozeně značně ovlivnila dění na Korejském poloostrově, jelikož Koreu otevřela zahraničnímu vlivu, především tomu z japonských ostrovů. Zájmy nejbližších sousedů Koreje, totiž Japonska a Číny, začaly působit nejenom na ekonomickou, ale i politickou sféru poloostrova. V následujících třech dekádách se Japonsko pokoušelo konsolidovat svoji pozici na Korejském poloostrově, jenž byl japonskou vládou vnímán jako významný nejen z ekonomického, ale též ze strategického ohledu. Tyto snahy ostrovního císařství vedly ke sporům s Čínou (1894–1895) a Ruskem (1904–1905), z nichž Japonsko vyšlo jako vítěz. V následujících letech se Japonsko stalo hlavním činitelem na Korejském poloostrově, který byl nerovnou smlouvou z Kanghwy prakticky podřízen Japonskému císařství.

Klíčová slova: Korea, Japonsko, Čína, izolacionismus, Kanhwaská smlouva, restaurace Meidži, zahraniční politika, diplomacie pomocí namířených zbraní, incident lodi *Unjón*, zahraniční obchod

SUMMARY

KANGHWA TREATY

The Meiji Restauration in Japan prefigured a change of mutual relations with Korea. Their political contact got worse by few years and it ended by gunboat diplomacy from Japanese side. Through coerced Kanhwa Treaty by Japan was Korea opened to the world in 1876. This treaty had strong impact on Korean Peninsula, because Korean economic was opened to foreign influence, mainly from Japan. Not only economic sphere, but also political scene had been influenced by Japanese and Chinese political goals. Subsequent three decades Japan sought to consolidate its position on the Korean Peninsula, which became not only economically but also strategically important territory for Japanese government. These efforts led to disputes with China (1894–95) and Russia (1904–05), of which Japan emerged as victor. Following years Japan became the main actor on Korean Peninsula, which was practically in part subordinate in 1876 by unequal Kanhwa Treaty.

Keywords: Korea, Japan, China, isolationism, Kanhwa Treaty, Meiji restauration, foreign policy, gunboat diplomacy, Unyo incident, foreign trade

Translated by Mgr. Hana Ferencová, Ph.D.

Mgr. Veronika Křištofová
Kurzova 2221/18
155 00 Praha 5
Česká republika
e-mail: kristofovav@seznam.cz